

KWALIFIKACJA ZDARZEŃ DROGOWYCH

sierż. szt. Piotr Jezierski

Zakład Ruchu Drogowego CSP

Wraz ze wzrostem zamożności danego społeczeństwa wzrasta ilość posiadanych dóbr. Wpływa to odpowiednio na zwiększenie liczby pojazdów wprowadzanych do obrotu i rejestrowanych na stacjach diagnostycznych przez nowych użytkowników. Rosnąca liczba samochodów przemieszczających się na drogach w Polsce przyczynia się do pomnożenia zdarzeń drogowych. Dodanie kilku definicji w ustawie – Prawo o ruchu drogowym¹ odnoszących się do nowych uczestników ruchu dodatkowo sprawia, że policjanci obsługujący wypadki będą musieli prawidłowo kwalifikować zdarzenia. Należy również wspomnieć, że powyższa ustawa każde zdarzenie kwalifikuje jako wypadek. Niezależnie od tego, czy doszło tylko do zniszczenia mienia, czy są ofiary śmiertelne. W prawidłowej ocenie należy zatem kierować się odpowiednio przepisami karnymi (takimi jak np. art. 177 k.k.) lub wykroczeniowymi (art. 86 k.w. i in.).

KWALIFIKACJA ZDARZENIA DROGOWEGO

Definicje wprowadzone przez zarządzenie nr 30 Komendanta Głównego Policji z dnia 22 września 2017 r. w sprawie pełnienia służby na drogach²:

- zdarzenie drogowe – wypadek drogowy albo kolizja drogowa;
- wypadek drogowy – zdarzenie drogowe, w wyniku którego jest osoba zabita albo ranna;
- kolizja drogowa – zdarzenie drogowe, w którym powstały wyłącznie straty materialne.

Wypadek drogowy – art. 177 Kodeksu karnego³

Art. 177. § 1. Kto, naruszając, chociażby nieumyślnie, zasady bezpieczeństwa w ruchu lądowym, wodnym lub powietrznym, powoduje nieumyślnie wypadek, w którym inna osoba odniosła obrażenia ciała określone w art. 157 § 1, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§ 2. Jeżeli następstwem wypadku jest śmierć innej osoby albo ciężki uszczerbek na jej zdrowiu, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

§ 3. Jeżeli pokrzywdzonym jest wyłącznie osoba najbliższa, ściganie przestępstwa określonego w § 1 następuje na jej wniosek.

Definicja ciężkiego uszczerbku na zdrowiu została określona w Kodeksie karnym w następujący sposób:

Art. 156. § 1. Kto powoduje ciężki uszczerbek na zdrowiu w postaci:

- 1) pozbawienia człowieka wzroku, słuchu, mowy, zdolności płodzenia,

- 2) innego ciężkiego kalectwa, ciężkiej choroby nieuleczalnej lub długotrwałej, choroby realnie zagrażającej życiu, trwałej choroby psychicznej, całkowitej albo znacznej trwałej niezdolności do pracy w zawodzie lub trwałego, istotnego zeszpecenia lub zniekształcenia ciała, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.

Każdy, kto naruszy zasady bezpieczeństwa w ruchu lądowym, wodnym lub powietrznym, nawet w sposób nieumyślny, i spowoduje wypadek, w którym inna osoba doznała obrażeń ciała powodujących naruszenie czynności narządu ciała lub rozstrój zdrowia trwający dłużej niż 7 dni, będzie odpowiadał za popełnienie przestępstwa. Jeżeli u pokrzywdzonego nie doszło do obrażeń fizycznych, a jedynie doznał urazu psychicznego, czyli tzw. zaburzeń stresowych pourazowych, a te z kolei doprowadziły do naruszenia rozstroju zdrowia psychicznego na okres powyżej 7 dni, sprawcy może zostać postawiony zarzut z art. 177 k.k.

Odnosząc się do powyższego przepisu, należy zdefiniować ruch lądowy. Na myśl przychodzą oczywiste miejsca, jak drogi publiczne, strefy zamieszkania, strefa ruchu oraz część dróg wewnętrznych, gdzie ruch jest dostępny dla każdego. W orzecznictwie przewijają się mniej oczywiste miejsca, takie jak: tereny budowlane, przemysłowe, lotniska, a więc miejsca, gdzie odbywa się ruch lokalny lub ogólny. Należy również dodać, że przewóz materiałów lub ludzi w kopalni będzie zaliczał

się do ruchu lokalnego. Istnieją natomiast miejsca, gdzie pomimo że odbywa się ruch, w razie wypadku nie będzie można mówić o przestępstwie z art. 177 k.k. Takimi miejscami będą pola uprawne, hale, prywatne drogi leśne i polne, gdzie ruch będzie dopuszczony tylko i wyłącznie za zgodą właściciela czy też zarządcy terenu.

Trzeba także zaznaczyć, że jeżeli jedynym poszkodowanym w zdarzeniu jest sprawca, to pomimo że odniósł obrażenia powodujące naruszenie czynności narządu ciała lub rozstrój zdrowia trwający dłużej niż 7 dni, nie będzie odpowiadał za przestępstwo z art. 177 k.k. ze względu na fakt, iż w przepis dotyczy wyrządzenia uszczerbku na zdrowiu innej osobie. W przypadku gdy doszło do wypadku, w którym jest tylko jeden pokrzywdzony będący osobą najbliższą sprawcy – w rozumieniu art. 115 § 11 k.k. – ściganie następuje na wniosek.

Za pokrzywdzonego przestępstwem wypadku drogowego nie zostanie uznana osoba, która w wyniku wypadku nie doznała żadnych obrażeń, a jedynie doszło do uszkodzenia jej mienia – bez względu na wartość.

Zatem sprawdzając podczas prawidłowego toku oceny zdarzenia drogowego, czy doszło do przestępstwa, należy pamiętać o tym, że w wypadku inna osoba niż sprawca musi doznać obrażeń powodujących naruszenie czynności narządu ciała lub rozstrój zdrowia trwający dłużej niż 7 dni. A zgodnie z orzecznictwem i wyrokami sądów sprawcami tego przestępstwa mogą być również: kursant lub instruktor nauki jazdy; egzaminator prowadzący egzamin praktyczny podczas kursu na prawo jazdy; dyspozytor zawiadujący taborem, który wydał niesprawny pojazd kierowcy; służba drogowa, która powinna była dbać o należyty stan drogi; zarządca drogi, który w sposób nieprawidłowy ustawił oznakowanie i inni. Przy rozpatrywaniu kwalifikacji zdarzenia drogowego należy również pamiętać o art. 173 k.k. (katastrofa) oraz art. 174 k.k. (niebezpieczeństwo katastrofy).

Inny rodzaj zdarzenia drogowego stanowi kolizja drogowa (w tym przypadku będą to wyłącznie straty materialne i – zgodnie z Kodeksem wykroczeń – obrażenia powodujące naruszenie czynności narządu ciała lub rozstrój zdrowia trwający do 7 dni).

Kolizja drogowa – art. 86, art. 97 i art. 98 Kodeksu wykroczeń⁴

Art. 86. § 1. Kto na drodze publicznej, w strefie zamieszkania lub strefie ruchu, nie zachowując należytej ostrożności, powoduje zagrożenie bezpieczeństwa w ruchu drogowym, podlega karze grzywny.

§ 1a. Jeżeli następstwem wykroczenia, o którym mowa w § 1, jest spowodowanie naruszenia czynności narządu ciała lub rozstroju zdrowia innej osoby, sprawca podlega karze grzywny w wysokości nie niższej niż 1500 złotych.

§ 2. Kto dopuszcza się wykroczenia określonego w § 1, znajdując się w stanie po użyciu alkoholu lub podobnie działającego środka, podlega karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny w wysokości nie niższej niż 2500 złotych.

§ 3. W razie popełnienia wykroczenia określonego w § 1 przez osobę prowadzącą pojazd można orzec zakaz prowadzenia pojazdów.

Z dniem 1 stycznia 2022 r. została wprowadzona nowa wysokość grzywny w drodze mandatu karnego. Do tej pory maksymalna kwota wynosiła 500 zł, a przy zbiegu wykroczeń 1000 zł. Po zmianach kwoty wzrosły odpowiednio do 5000 zł i do 6000 zł. A grzywna zasądzona przez sąd dotychczas wynosiła maksymalnie 5000 zł, a po nowelizacji wzrosła do 30 000 zł. W związku ze zmianami wprowadzonymi w Kodeksie wykroczeń zmieniono również rozporządzenie w sprawie wysokości grzywien nakładanych w drodze mandatów karnych za wybrane rodzaje wykroczeń.

Jeżeli podczas oceny zdarzenia drogowego policjant ustalił, że doszło do zniszczenia mienia, a uczestniczące w zdarzeniu osoby nie doznały obrażeń lub doznały obrażeń ciała powodujących naruszenie czynności narządu ciała lub rozstrój zdrowia trwający krócej niż 7 dni – mówimy wtedy o innym zdarzeniu niż przestępstwo wypadku z art. 177 k.k. Zgodnie z art. 86 Kodeksu wykroczeń każdy, kto nie zachowa należytej ostrożności na drodze publicznej, w strefie ruchu lub w strefie zamieszkania i spowoduje zagrożenie bezpieczeństwa w ruchu drogowym, będzie odpowiadał za wykroczenie. Ważnym elementem tego przepisu jest fakt, że jest to wykroczenie skutkowe. Można to wyjaśnić na takim przykładzie, jak przejeżdżka pojazdem samochodowym po chodniku o 3.00 w nocy, przy zerowym ruchu pieszych, która będzie niezachowaniem należytej ostrożności, ale nie wywoła dla kogokolwiek zagrożenia. Takie zachowanie wyczerpie znamiona art. 86b k.w. Również nie można tutaj mówić o abstrakcyjnym zagrożeniu, lecz o konkretnym i realnym, czyli tym chodnikiem musiałyby poruszać się pieszy, który na widok pojazdu samochodowego odskoczyłby z toru jazdy.

Przy zakwalifikowaniu zdarzenia drogowego jako wyczerpującego znamiona z art. 86 k.w. kolejną kwestią będzie określenie rodzaju sprawcy. Ze względu na uchwalenie rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 30 grudnia 2021 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie wysokości grzywien nakładanych w drodze mandatów karnych za wybrane rodzaje wykroczeń w postępowaniu mandatowym będzie stosowana różna wysokość grzywny nakładanej na sprawcę wykroczenia. Jeżeli jest nim kierujący pojazdem mechanicznym, to kwota mandatu karnego przypisanego za naruszenie stanowiące znamię zagrożenia będzie powiększona⁵ o 1000 zł, a jeśli sprawcą jest uczestnik ruchu lub inna osoba znajdująca się na drodze, to kwota mandatu karnego przypisanego za naruszenie stanowiące znamię zagrożenia będzie powiększona o 500 zł. Należy tutaj zaznaczyć, że sytuacja dotyczy tylko i wyłącznie kwestii związanej z art. 86 § 1 k.w., czyli wtedy, gdy żaden z poszkodowanych nie doznał naruszenia czynności narządu ciała lub rozstroju zdrowia. Wysokość grzywny trochę się zmienia, jeśli kwalifikujemy czyn z art. 86 § 1a k.w., tj. gdy poszkodowany doznał naruszenia czynności narządu ciała lub rozstroju zdrowia (oczywiście należy pamiętać, że do 7 dni). Wtedy kwota mandatu karnego wynosi 1500 zł (a od 17 września 2022 r., zgodnie z art. 38 § 2 k.w., jeżeli w ciągu dwóch lat sprawca popełni wykroczenie tego samego typu, kwota mandatu będzie wynosiła

KWALIFIKACJA ZDARZEŃ DROGOWYCH

dwukrotność dolnej granicy, czyli 3000 zł). Natomiast gdy sprawcą wykroczenia jest uczestnik ruchu lub inna osoba znajdująca się na drodze, to kwota mandatu karnego przypisanego za naruszenie stanowiące znamię zagrożenia jest powiększona o 1000 zł, jednak nie niższa niż 1500 zł.

Art. 97. Uczestnik ruchu lub inna osoba znajdująca się na drodze publicznej, w strefie zamieszkania lub strefie ruchu, a także właściciel lub posiadacz pojazdu, który wykracza przeciwko innym przepisom ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym lub przepisom wydany na jej podstawie, podlega karze grzywny do 3000 złotych albo karze nagany⁶.

A co w sytuacji, gdy kierujący pojazdem mechanicznym, poruszając się po drodze publicznej, uderza w inny pojazd mechaniczny zaparkowany na parkingu, a w pojeździe nie znajdują się żadne osoby. Otóż w tym przypadku nie możemy mówić o odpowiedzialności z art. 86 § 1 k.w. Nie zostało spowodowane zagrożenie bezpieczeństwa w ruchu drogowym, ale jak najbardziej nie została dochowana należyta ostrożność. Taki kierujący będzie odpowiadał z art. 97 k.w. ze względu na wykonanie nieprawidłowego manewru omijania zaparkowanego pojazdu. Kwota mandatu będzie uznaniowa w granicach od 20 zł do 3000 zł.

Art. 98. Kto, prowadząc pojazd poza drogą publiczną, strefą zamieszkania lub strefą ruchu, nie zachowuje należytej ostrożności, czym zagraża bezpieczeństwu innej osoby, podlega karze grzywny albo karze nagany⁷.

Kierujący pojazdem mechanicznym, poruszając się poza drogą publiczną, strefą zamieszkania lub strefą ruchu, czyli poza miejscami, gdzie przepisy ustawy – Prawo o ruchu drogowym obowiązują w pełni, uderza w inny pojazd mechaniczny zaparkowany na parkingu, a w pojeździe znajduje się osoba – doprowadzając do zdarzenia drogowego, kolizji. Jak zakwalifikować taki przypadek? Jedynym rozwiązaniem w tej sytuacji jest art. 98 k.w., gdyż tylko on odnosi się do miejsc poza drogami publicznymi, strefami zamieszkania oraz strefami ruchu. Wysokość ewentualnego mandatu będzie oscylowała między 20 zł a 5000 zł.

Ostatnim przypadkiem pozostającym do omówienia będą kwestie, gdy do zdarzenia dojdzie poza drogą publiczną, strefą zamieszkania lub strefą ruchu. Dla przykładu kierujący pojazdem mechanicznym uderzy w zaparkowany pojazd, w którym nie będzie osób. W takiej sytuacji nie zostaną wyczerpane znamiona żadnego z wykroczeń. Toteż policjanci sporządzą tylko i wyłącznie odpowiednią dokumentację ze zdarzenia drogowego do celów ubezpieczeniowych.

Biorąc powyższe pod uwagę, należy stwierdzić, że policjant obsługujący zdarzenie drogowe ma wiele czynników do przeanalizowania przed prawidłową kwalifikacją zdarzenia i oceną tego, co zastał na miejscu. Przy poważnych wypadkach będzie miał bardzo dużo materiału dowodowego do zabezpieczenia. Będzie też musiał bardzo wnikliwie przebrnąć przez chronologię wypadku, przeanalizować jego przebieg i bez zawahania wskazać, kto jest sprawcą. Natomiast przy kolizjach, gdzie jest bardzo mało śladów, będzie odnosił się do relacji kierujących, do własnego doświadczenia i przeszkolenia, by prawidłowo zakwalifikować zdarzenie drogowe.

¹ Ustawa z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. z 2022 r. poz. 988, z późn. zm.).

² Dz. Urz. KGP z 2017 r. poz. 64, z późn. zm.

³ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 2021 r. poz. 2345, z późn. zm.).

⁴ Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (Dz. U. z 2021 r. poz. 2008, z późn. zm.).

⁵ Jak powinno rozumieć się określenie powiększenia wysokości grzywny? Trzeba sprawdzić, jaki czyn sam w sobie był penalizowany i jaką grzywną zagrożony. Dla przykładu: jeśli kierujący pojazdem mechanicznym nie ustąpi pierwszeństwa pieszememu znajdującemu się na przejściu dla pieszych lub wchodzącemu na to przejście, za to wykroczenie może zostać nałożony mandat karny w wysokości 1500 zł. Jeżeli w wyniku tego nieustąpienia pierwszeństwa doszłoby do kolizji pojazdu mechanicznego z pieszym, wtedy mandat karny wynosiłby 1500 zł powiększone o 1000 zł, czyli łączna wysokość grzywny wyniosłaby 2500 zł.

⁶ Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń

⁷ Tamże.

Bibliografia

Ustawa z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. z 2022 r. poz. 988, z późn. zm.)

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 2021 r. poz. 2345, z późn. zm.)

Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (Dz. U. z 2021 r. poz. 2008, z późn. zm.).

Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 24 listopada 2003 r. w sprawie wysokości grzywien nakładanych w drodze mandatów karnych za wybrane rodzaje wykroczeń (Dz. U. z 2013 r. poz. 1624, z późn. zm.).

Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 30 grudnia 2021 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wysokości grzywien nakładanych w drodze mandatów karnych za wybrane rodzaje wykroczeń (Dz. U. z 2021 r. poz. 2484).

Zarządzenie nr 30 Komendanta Głównego Policji z dnia 22 września 2017 r. w sprawie pełnienia służby na drogach (Dz. Urz. KGP z 2017, poz. 64).

Banaś-Grabek M., Gadecki B., Karnat J., Łyżwa A., Łyżwa R., *Kodeks karny. Część szczególna. Art. 148–251. Komentarz*, wydanie 1, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2020.

Bojarski M., Radecki W., *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, wydanie 8, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2019.

Summary

Classification of traffic incidents

The article presents the definitions of traffic incidents including a road accident and traffic collision. There have been characterized crimes, petty offences as well as the events without features of a criminal act. This study aims at reminding the principles of proper evaluation and classification of a traffic incident on the basis of binding legal regulations.

Tłumaczenie: Katarzyna Olbryś